

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานต่อการนำระบบบัญชีตามความรับผิดชอบมาใช้ ในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 1 (ภาคใต้) จังหวัดเพชรบุรี ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องและสำคัญมาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

ทฤษฎีและแนวคิดการศึกษา

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง มี 3 ทฤษฎี คือแนวคิดการทำบัญชีตามความรับผิดชอบของกองบัญชีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงมหาดไทย มาตรฐานการบัญชีของไทย ฉบับที่ 50 เรื่องการเสนอข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน และ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. แนวคิดการทำบัญชีตามความรับผิดชอบของกองบัญชีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงมหาดไทย

กองบัญชีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความหมายของการบัญชีตามความรับผิดชอบว่า คือ ระบบบันทึกทางการบัญชีที่ใช้สำหรับประเมินผลและวัดผลการดำเนินงานของ ฝ่าย กอง แผนก และผู้ที่ดูแลหน่วยงานดังกล่าว เช่น ผู้อำนวยการฝ่าย ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าแผนก เป็นต้น โดยได้จัดหน่วยงานต่างๆ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคให้เป็นศูนย์กลางความรับผิดชอบ (Responsibility Center) ประเภทต่าง ๆ จำแนกออกเป็น ศูนย์ต้นทุน (Cost Center) ศูนย์รายได้ (Revenue Center) ศูนย์กำไร (Profit Center) และศูนย์การลงทุน (Investment Center) และได้อธิบายวิธีการบันทึกข้อมูล รหัสในการบันทึกข้อมูล การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามลักษณะของการบัญชีตามความรับผิดชอบ เช่น รายงานของการไฟฟ้าจตุรรวมงาน รายงานของการไฟฟ้าเขต ทั้งนี้การจำแนกศูนย์กลางความรับผิดชอบออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ยึดหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบระหว่างอำนาจหน้าที่ (Authority) ที่ได้รับและความรับผิดชอบ (Responsibility) ที่จะต้องมีในแต่ละหน่วยงาน กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานใดได้รับอำนาจหน้าที่ให้ทำการตัดสินใจ หน่วยงานนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่หน่วยงานดังกล่าวได้ทำไป เช่น หน่วยงานที่เป็นศูนย์กำไร มีอำนาจหน้าที่ในการก่อให้เกิดกำไร และรับผิดชอบต่อผลกำไรที่เกิดขึ้น

ศูนย์ความรับผิดชอบ (Responsibility Center) จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ศูนย์ต้นทุน (Cost Center) เป็นศูนย์ที่จะต้องรายงาน ประเมินผล และวัดผลการดำเนินงานจากต้นทุนเท่านั้น โดยต้องรับผิดชอบควบคุมต้นทุนและ/หรือค่าใช้จ่ายให้ต่ำที่สุด หรืออยู่ภายใต้งบประมาณที่จัดสรรไว้ ศูนย์ประเภทนี้ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะก่อให้เกิดรายได้ให้แก่หน่วยงานและองค์กรแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ฝ่ายเศรษฐกิจและงบประมาณ แผนกธุรการ เป็นต้น

2. ศูนย์รายได้ (Revenue Center) เป็นศูนย์ที่จะต้องรายงาน ประเมินผล และวัดผลการดำเนินงานจากรายได้ของศูนย์นั้น โดยที่ศูนย์ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดรายได้สูงสุดให้แก่องค์กร ศูนย์ประเภทนี้ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการก่อให้เกิดต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ตัวอย่างเช่น แผนกบริการผู้ใช้ไฟฟ้าที่การไฟฟ้าจุลรวมงาน เป็นต้น

3. ศูนย์กำไร (Profit Center) เป็นศูนย์ที่จะต้องรายงาน ประเมินผล และวัดผลการดำเนินงานจากผลกำไรของศูนย์นั้น เนื่องจากศูนย์ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดรายได้ กับต้นทุนและ/หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรในที่สุด ทั้งนี้ศูนย์กำไรควรก่อให้เกิดกำไรสูงสุดหรือบรรลุเป้าหมายของกำไรตามที่จัดสรรไว้ในงบประมาณ ตัวอย่างเช่น การไฟฟ้าจุลรวมงาน เป็นต้น

4. ศูนย์การลงทุน (Investment Center) เป็นศูนย์ที่จะต้องรายงาน ประเมินผล และวัดผลการดำเนินงานจากอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในศูนย์นั้นๆ โดยศูนย์ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเลือกลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ อันเป็นผลก่อให้เกิดรายได้ พร้อมทั้งมีต้นทุนและ/หรือค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นด้วย จึงมีการวัดผลกำไร โดยเปรียบเทียบกับการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกำไรนั้นๆ ตัวอย่างเช่น การไฟฟ้าเขต เป็นต้น

2. มาตรฐานการบัญชีของไทย ฉบับที่ 50 เรื่องการเสนอข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน

มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานเพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงผลการดำเนินงานในอดีตของกิจการได้ดีขึ้น ให้ประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของกิจการได้ดีขึ้น และ ให้สามารถใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับกิจการ โดยรวมได้

ข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการประเภทต่างๆ ของกิจการและข้อมูลเกี่ยวกับเขตภูมิศาสตร์ที่กิจการดำเนินการอยู่ โดยทั่วไป ข้อมูลที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการประเภทต่าง ของกิจการและเขตภูมิศาสตร์ที่กิจการดำเนินงานอยู่หรือที่เรียกว่าข้อมูลตามส่วนงานนั้น เป็นข้อมูลที่ผู้ใช้งบการเงินใช้ในการประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของกิจการ หากกิจการขายผลิตภัณฑ์ให้บริการ หรือดำเนินงาน

ในเขตภูมิศาสตร์ซึ่งมีอัตราผลกำไร โอกาสในการเติบโต ช่องทางการดำเนินงานในอนาคต และ ความเสี่ยงที่แตกต่างกัน กิจการจำเป็นต้องเสนอข้อมูลตามส่วนงาน เพื่อสนองความต้องการข้อมูล ของผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากผู้ใช้งบการเงินอาจไม่สามารถประเมินการกระจายความเสี่ยงหรือ สถานะของกิจการจากข้อมูลโดยรวมได้ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2547: 957)

รศ. นภาพร ฦ เชียงใหม่ (2548 : 74 - 84) ได้อธิบายความสำคัญของข้อมูล ทางการบัญชีกับการตัดสินใจของผู้บริหารจะต้องวางแผนและตัดสินใจ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของการประกอบธุรกิจ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อวางแผน วิเคราะห์และตัดสินใจ ซึ่งจะต้องเป็นตัวเลขที่เชื่อถือได้

เมฆากุล เกียรติกระจาย(2538 : 311) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการ เสนอรายงานต่อผู้บริหาร คือ รายงานที่สร้างขึ้นต้องทันต่อเวลา ง่าย และชัดเจน

3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น มีผู้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้ พจนานุกรม Webster's New Century Dictionary (Webster, 1968 : 1254) ได้ให้ ความหมายของความคิดเห็นเป็นการประเมินค่า การแสดงความรู้สึก หรือการคาดการณ์ในเรื่อง คุณภาพหรือคุณค่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคล และการศึกษาที่จะยอมรับความคิดเห็นนั้น ต้องมีการ พิจารณาหรือถกเถียง เพื่อหาข้อสรุปของความแตกต่างในเรื่องทัศนคติและความเชื่อมั่นนั้นก่อน

กู๊ด (Good, 1972 : 399) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็น ความพร้อมที่จะ แสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหาหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างของ บุคคลกร หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจจะบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

เรืองเวทย์ แสงวัฒนา (2522 : 20) ได้ให้ความหมาย ความคิดเห็นว่าเป็นการ แสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ อายุ และสภาพแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นนี้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้

ความสำคัญของความคิดเห็น เป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด หรือการเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่าง ๆ เพราะจะทำให้การดำเนินการ ต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โครงการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม ถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย อย่างแท้จริงแล้ว ก็คงจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน การเผยแพร่โครงการ และการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการจึงจะเกิดผลดี คือ จะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้องเป็นไป

ตามความต้องการของท้องถิ่น อันเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ใช้ประเมินค่าโครงการ และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกิดการต่อต้าน ถ้าสาธารณชนเกิดความสำนึกในการเป็นเจ้าของเปลี่ยนแปลงปรับปรุงรักษาไว้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่าง การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งการฝึกหัดการทำงานด้วย

การวัดความคิดเห็น ในการที่ผู้ใดจะแสดงความคิดเห็นออกมานั้น วิธีที่ใช้โดยทั่วไป คือ วิธีการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่ง เบส (Best, 1977 : 169) ได้เสนอแนะว่าวิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือ การแสดงออกให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความเพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใด และจะได้ทำตามข้อคิดเห็นเหล่านี้

วิเชียร เกตุสิงห์ (2524 : 94-97) กล่าวว่า การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคิร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ชาติชาย โทสินธิติ (2529 : 15) ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

1. การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล
2. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใด ก็จะมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกับกลุ่มและสังคมนั้น ๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้โดยตรง
3. วัฒนธรรมประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีใด ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้น ๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดี
4. การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น เพราะเป็นการจัดอายุให้กับบุคคล
5. สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดทั้งทางด้านบวกและด้านลบได้

บททวนวรรณกรรม

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ สุวัจฉา เพ็งจันทร์ และ นवलพรรณ บัวเลิศ (2545) ได้ศึกษาการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบ และศึกษาปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบ กรณีศึกษาการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคใต้) จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบ โดยแบ่งศูนย์ความรับผิดชอบเป็นศูนย์กำไรและศูนย์ต้นทุน แหล่งที่มาของข้อมูลการศึกษา คือ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากงานเอกสารต่าง ๆ และเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยวิธีการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากผู้จัดการศูนย์กำไร และผู้จัดการศูนย์ต้นทุนทั้งหมดของการไฟฟ้าส่วน ภูมิภาค เขต 2 (ภาคใต้) จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้จัดการศูนย์กำไรและผู้จัดการศูนย์ต้นทุน มีความรู้ความเข้าใจต่อการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบระดับปานกลาง ความเชื่อถือของข้อมูลบัญชีตามความรับผิดชอบระดับมาก การให้ความสำคัญต่อรายงานผลการดำเนินงานระดับมาก ความคิดเห็นต่อความสามารถในการนำเสนอข้อมูลของนักบัญชีหรือผู้วิเคราะห์ระดับมาก ความคิดเห็นต่อนโยบายขององค์กรที่มีต่อการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบบัญชีตามความรับผิดชอบ คือ นโยบายขององค์กร ซึ่งไม่มีวิธีประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ความรับผิดชอบ และวิธีประเมินผู้ดูแลศูนย์ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ดังนั้นการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการบริหารงานแบบกระจายอำนาจซึ่งมี “การบัญชี ตามความรับผิดชอบ” เป็นเครื่องมือในการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรมีนโยบายที่ชัดเจนต่อการนำระบบบัญชีตามความรับผิดชอบมาใช้ในองค์กร โดยมีวิธีประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ความรับผิดชอบ และผู้ดูแลศูนย์ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาระบบบัญชีตามความรับผิดชอบขององค์กรให้สามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารองค์กรจนบรรลุเป้าหมายทางด้านการเงิน และเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมายในการดำเนินงานที่วางแผนไว้